

КОЛОМІЄЦЬ Ю. Ю.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
докторант кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент

ДУХОВНО-МОРАЛЬНІ ОСНОВИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Про взаємозв'язок норм моралі, релігії і права писали багато мислителів, починаючи з епохи Античності. Мабуть, тому ідея про те, що правові заборони, в тому числі кримінально-правового характеру, мають максимально повно відповідати моральним очікуванням в суспільстві, є досить поширеною в юридичній літературі. Проте в сучасних умовах реалізація зазначеної ідеї є досить проблематичною. Як правильно зауважив В. М. Дрьомін, критерії моральності-аморальності в сучасний період у багатьох випадках дуже гучкі, відносні, нестійкі і навряд чи можуть виконувати функцію загальновизнаної підстави для правової заборони того чи іншого виду поведінки [1, с. 76].

Дану ситуацію можна було б пояснити зміною ідей, викликану розпадом Радянського Союзу. Але виникає питання: Чому вже в 1755 році Ж.-Ж. Руссо писав, що в людях його часу розвивається глибока байдужість до добра і зла, поряд з пристрасстю до високоморальних промов. Все зводиться до зовнішності, все стає удаванним, і честь, і дружба, і чеснота, а часто і самі вади, так як люди відкрили в врешті-решт таємницю видавати їх за особливі переваги [2, с. 107]?

Глибока байдужість до високоморальних ідеалів почала зароджуватися в душах людей, з того моменту коли людина уявила себе «мірою всіх речей», коли поставила себе вище Природи, коли розумність людини змінилася розумністю техніки. Важливим критерієм вірності прийняття рішень для людини є совість, яка «проявляється і в формі раціонального усвідомлення морального значення вчинених дій, і в формі емоційних переживань — почуття провини або «докорів сумління» [3].

З часів «Святої Русі» особливістю слов'янських народів вважалося не стільки прагнення до задоволення утилітарних потреб, скільки прагнення до Правди Божої. Як правильно зауважив М. Ю. Рязанов, «саме життя за правдою, за справедливістю, за совістю було основним стимулом життя більшості людей того часу, що сприятливо позначилось на відродженні Святої Русі» [4, с. 38].

Важливість релігії для слов'янських народів усвідомлював і В. І. Ленін. Вчення К. Маркса він почав впроваджувати на рівні віри, використовуючи православ'я і заміщаючи його комуністичними ідеями. Підтвердженням цих слів є відомий вислів: «Марксистське вчення всесильне, тому що воно вірне». Отже, для того щоб відродити віру в право і підвищити його авторитет необхідно враховувати, що право регулює і охороняє не тільки зовнішню сторону життя людини, а й внутрішній

світ, в якому людина знаходить моральні критерії правомірності і протиправності поведінки.

Деякі вчені пишуть про необхідність актуалізації особливої інтегральної теорії права з обґрунтуванням нерозривного духовного синтезу права, правди, православ'я [5, с. 135]. З огляду на те, що український народ складають не тільки православні, а й католики, а також представники інших релігійних громад, доцільно було б говорити про синтез права, правди, релігії.

У цьому контексті ми згодні з позицією К. С. Бабиніної, яка пише про те, що «посилаючись на християнське розуміння сутності та ролі права, вирішується проблема цільового навантаження кримінального права: 1) право в суспільній свідомості повинне відкритися як деякий вищий соціальний порядок; 2) право має бути незалежним від свавілля та містити мінімум можливостей застосування сили» [6, с. 95]. Проте, досить сумнівними і невизначеними здаються такі висновки К. С. Бабиніної: «У разі виявлення норм та положень кримінального права, що не відповідають метаправу, не слід брати їх до уваги. Натомість якщо закон вже містить ці норми, потрібна їх декриміналізація. Тільки в цьому разі доступна реалізація ідеї верховенства права, а, рівно, протидія злочинності» [6, с. 95].

По-перше, існує кілька напрямків використання терміну «метаправо» [7, с. 26-29], всі вони носять абстрактний характер. Жодне з них не може стати підставою для неприйняття кримінально-правових норм до уваги.

По-друге, сама постановка питання про те, що якісь кримінально-правові норми можна не брати до уваги підриває основи кримінального права, як публічної галузі права.

По-третє, протидія злочинності за допомогою кримінально-правових заходів має здійснюватися на підставі принципу законності. Принцип верховенства права, а не закону, на практиці може призвести до необґрунтованого застосування або незастосування кримінально-правових норм.

Список використаної літератури:

1. Дремин В.Н. Преступность как социальная практика: институциональная теория криминализации общества / В.Н. Дремин. — Одесса: Юридическая литература, 2009. — С. 76.
2. Руссо Ж.-Ж. О причинах неравенства / Ж.-Ж. Руссо. — СПб, 1907. — С. 107.
3. Совесть. Материал из Википедии — свободной энциклопедии [Электронный ресурс] Режим доступа: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Совесть#>
4. Рязанов М.Ю. Відродження слов'янської правової культури в Україні / М.Ю. Рязанов // Право і суспільство. — 2015. — № 6–2. — С. 38.
5. Сорокин В.В. Право — феномен духовной культуры России (субъективные мысли по проблеме правопонимания) В.В. Сорокин // Актуальные проблемы правоведения. — 2009. — № 1. — С. 135.

6. Бабиніна К.С. Кримінальне право України в православному вимірі (стан, динаміка та перспективи): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Бабиніна Катерина Станіславівна; Національний університет «Одеська юридична академія». — Одеса, 2008. — С. 95.
7. Волошенюк О.В. Метаправо, або деякі проблеми сучасної юридичної термінології [Електронний ресурс] / О.В. Волошенюк // Форум права. — 2016. — № 3. — С. 26–29. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2016_3_7

МИРОШНИЧЕНКО Н. М.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ДО НЕПОВНОЛІТНІХ

Питання щодо видів покарань, які застосовуються до неповнолітніх завжди викликали певний інтерес серед науковців. Особливої уваги заслуговує покарання у виді позбавлення волі. За офіційними даними до неповнолітніх найчастіше застосовується саме цей вид заходу. Так, у 2015 році — 12.7% (585 особам) від всієї кількості засуджених неповнолітніх осіб, 2016 року — 14.2% (особам 495). Частіше позбавлення волі до неповнолітніх призначається на досить тривалий строк, а саме від 2 до 5 років.

Загальні кримінологічні дослідження вказують, що значна кількість осіб, які відбували покарання у місцях позбавлення волі у неповнолітньому віці після закінчення строку покарання продовжують злочинну діяльність. Слід погодитись з думкою, що «рецидив має переважно пенітенціарну природу», «чим раніше людина вчинить злочин, за який її відправляють у місця позбавлення волі, тим імовірніше, що вона знову вчинить злочин» [1, с. 142].

На нашу думку є необхідність у перегляді основних підстав застосування позбавлення волі на певний строк до неповнолітніх, а також меж його призначення.

Для ефективного реформування та вдосконалення норм вітчизняного кримінального законодавства, доцільно проаналізувати зарубіжне законодавство.

В переважній більшості зарубіжних країн до неповнолітніх застосовують покарання у виді позбавлення волі, але цей вид покарання застосовується у виключних випадках. У багатьох країнах максимальний розмір позбавлення волі для неповнолітніх не може перевищувати